

[PhDr. Vít Richter: Národní knihovna ČR by měla více iniciovat spolupráci s ostatními knihovnami](#) **[1]**

Autor:

- [JANSOVÁ, Linda](#) [2], [RICHTER, Vít](#) [3]

Číslo:

- [2020, ročník 29, číslo 1](#) [4]

Rubrika:

- [Rozhovor](#) [5]

Klíčová slova:

- [Národní knihovna ČR](#) [6], [Richter, Vít](#) [7]

Dne 21. července 2020 byl po odvolání PhDr. Martina Kocandy, Ph.D., jmenován generálním ředitelem Národní knihovny ČR (NK ČR) PhDr. Vít Richter, její dlouholetý pracovník, ředitel Knihovnického institutu a zároveň předseda Ústřední knihovnické rady. V rozhovoru prozrazuje, jaké jsou jeho první kroky v nové funkci, jak by podle něj knihovna měla postupovat při rozvoji svého IT nebo jak jsou využívány služby, které knihovna nabízí.

[8]
PhDr. Vít Richter při jmenování do funkce generálního ředitele Národní knihovny ČR (foto: Eva Hodíková, Národní knihovna ČR)

Jaké jsou první kroky, které ve funkci generálního ředitele NK ČR podnikáte?

Má odpověď je možná trochu překvapující: seznamuji se s knihovnou. V posledních letech se v NK ČR vypracoval zvláštní režim, kdy oblast ekonomického řízení, investic a také informačních technologií byla v mnoha ohledech oddělena od činnosti vlastní knihovny. Bylo málo informací o tom, jak jsou rozdělovány a utráceny přidělené finanční prostředky, nebyly stanoveny a podporovány priority rozvoje. To chci okamžitě změnit.

Máte v úmyslu provádět větší změny, pokud jde o obsazení vedoucích pozic v NK ČR, nebo tento úkol (bude-li vyhodnocen jako potřebný) necháte na svém nástupci, který vzejde z výběrového řízení?

Zásadní personální změny zcela jistě zůstanou otevřené pro nového ředitele, ale k některým změnám asi budu muset přikročit, zejména tam, kde budou zjištěna zásadní pochybení a nesoulad s aktivitami NK ČR.

Jak by podle Vás měla NK ČR postupovat při rozvíjení svého IT?

NK ČR je ze zákona centrem systému knihoven. Jistě to neznamena, že NK ČR nějakým způsobem knihovny řídí. Její činnost je zaměřena především na podporu spolupráce, vzájemné koordinace a poskytování centrálních služeb všem knihovnám ČR. Provozujeme špičkové kooperační systémy, které knihovnám pomáhají v každodenní práci, příkladem může být Souborný katalog ČR, Česká národní bibliografie, Manuscriptorium, Registr digitalizace, Databáze národních autorit a další. Připravujeme také různá doporučení a standardy. Pokud jde o IT, zde v posledním desetiletí nevznikly žádné rozvojové projekty, které by knihovnu nasměrovaly do budoucnosti, a také vážla spolupráce s knihovnami. V některých oblastech byla NK ČR spíše tlačena a donucována ke spolupráci místo toho, aby ji iniciovala, podporovala a řídila. Máme před sebou velký úkol

shromažďovat, zpracovávat, dlouhodobě uchovávat a zpřístupňovat elektronické dokumenty ve smyslu povinného výtisku (e-depozit). Čeká nás také náhrada knihovního systému Aleph. To jsou oblasti, které činnost knihovny ovlivní na celá desetiletí a které nelze úspěšně zvládnout bez spolupráce s knihovnami. Za velký podraz na knihovnu a knihovny chápu projekt Národní eKnihovny v hodnotě 144 milionů Kč. Projekt byl připraven zcela bez účasti knihovny a nyní se ukazuje, že se jednalo spíše o přípravu tunelu. Na druhé straně ale knihovna finanční prostředky na rozvoj své IT infrastruktury potřebuje. Jedná se o peníze z fondu EU, ale ty jsou pro nás již bohužel ztraceny.

Ale všechno zlé je k něčemu dobré – v posledních desetiletích se vlivem oslabení NK ČR stalo, že některých „centrálních“ služeb se chopily další knihovny, např. Moravská zemská knihovna, Jihočeská vědecká knihovna, Knihovna AV ČR, Městská knihovna v Praze apod. Já tento trend chápu jako jednoznačně pozitivní, protože rozvoj knihoven vyžaduje mnohem širší rozkročení, než tomu bylo doposud. Je správné, že pro spolupráci vzniká více silných hráčů podporujících rozvoj knihovního systému.

Jak jsou nyní využívány služby NK ČR? Zaznamenala knihovna zvýšení zájmu o online služby v souvislosti s koronakrizí? Bude tyto zkušenosti možné nějak dále využít?

Pokud jde o základní výpůjční služby, tak je to zcela zoufalé. V bednách je cca jeden milion neexpedovatelných dokumentů, většina nových přírůstků míří na hromady, ztratili jsme nejméně třetinu svých uživatelů. Dne 17. srpna zahajujeme velké stěhování, během roku budou v pohybu téměř čtyři miliony svazků. Snad se potom vrátíme k normálu.

Jiná situace je v oblasti digitálních služeb. Díky porozumění a podpoře kolektivních správců autorských práv Dilia, OOA-S a také Svazu českých knihkupců a nakladatelů se podařilo pro období nouzového stavu uzavřít zvláštní licenci na zpřístupnění digitalizovaných knih a periodik chráněných autorským právem pro potřeby vysokoškoláků, pedagogů a vědeckých pracovníků. Díky tomu bylo možné zpřístupnit celý obsah Národní digitální knihovny i digitálních knihoven Moravské zemské knihovny a Knihovny AV ČR. Zájem byl obrovský – v průměru vzrostl objem zobrazovaných dokumentů až 16krát. Díky této mimořádné situaci se podařil výrazný posun v řešení technických otázek zpřístupnění chráněných děl a prokázala se síla spolupráce. Pandemie také ukázala, jak je důležité rozvíjet digitální služby knihoven. To je jeden z podstatných směrů, který budeme sledovat. V minulých desetiletích jsme se věnovali digitalizaci svých knihovních fondů, teď přichází doba, abychom toto bohatství zpřístupnili. Své digitální služby chceme nabídnout všem knihovnám a jejich uživatelům. Je to velká šance.

Výrazným počinem z poslední doby je zpřístupňování děl nedostupných na trhu. Jak bude projekt dále rozvíjen?

Zpřístupnění Národní digitální knihovny v režimu děl nedostupných na trhu (NDK-DNNT) je pro mě jednou z nejdůležitějších priorit. Až doposud jsme se potýkali s celou řadou legislativních, organizačních, kapacitních i technických problémů, ale v této chvíli jsme připraveni služby aktivně nabízet. V současné době probíhá zapojení vysokoškolských knihoven, knihoven AV ČR a také knihoven zapojených do portálu Knihovny.cz. Nyní připravujeme nabídku k zapojení pro všechny knihovny.

V jakém stavu je podle Vás nyní vnější a vnitřní komunikace NK ČR? Je v této věci podle Vás prostor pro zlepšení?

Celá léta mi několikrát týdně přistávají na počítači analýzy mediálních ohlasů na aktivity knihovny od Anopressu. Naprostá většina zpráv se týká počasí a měření teplot v Klementinu, druhá část se věnuje neutuchající debatě o Kaplického blobu, něco málo jsou reakce lidí, kteří se zmiňují o tom, že v NK ČR byli a něco studovali. Nejméně je ale zpráv o tom, co NK ČR skutečně dělá. V obdobném duchu by se dala charakterizovat i vnitřní komunikace. Zdá se mi, že máme co zlepšovat...

Již nějakou dobu byla v NK ČR zdola vyvíjena snaha o zpřístupnění autoritních, bibliografických a obdobných dat (v podstatě tedy dat zpřístupňovaných prostřednictvím [Alephu](#) [9]) pod svobodnou licenci, nejlépe pod licenci CC0 (public domain). Takto svá data standardně – především v souvislosti s propojenými otevřenými daty – zpřístupňuje řada

dalších národních knihoven (např. [německá \[10\]](#), [britská \[11\]](#), [finská \[12\]](#), [švédská \[13\]](#), [španělská \[14\]](#) nebo [portugalská \[15\]](#)) a také [Kongresová knihovna ve Washingtonu \[16\]](#), která plní úlohu národní knihovny USA a je v mezinárodním kontextu vnímána jako určitý vzor. Chystáte se na tyto licenční otázky poskytnout jasnou odpověď (tj. zajistit uvedení licencí v příslušných databázích a na webu NK ČR)?

Zcela jistě bychom měli následovat své zahraniční vzory, ale není to tak jednoduchá záležitost. Především si musíme vyjasnit stanoviska s ministerstvy kultury a financí, která se v některých případech k otevírání staví rezervovaně a argumentují ochranou státního majetku. Bude také nutné překonat některé tradiční názory i technické problémy.

NK ČR má zpracovanou [koncepti stabilizace a rozvoje pro období let 2020 až 2023 \[17\]](#). Je pravděpodobné, že s tímto dokumentem bude knihovna nadále pracovat ve stávajícím znění, nebo bude v souvislosti s návratem knihovny do rukou knihovníků, jak situaci popsal ministr kultury Lubomír Zaorálek, v některých ohledech zaktualizována?

Myslím si, že pro danou chvíli jsou v koncepci v nějaké podobě zahrnuta všechna témata, kterým bychom se měli věnovat. Spíše půjde o různé akcenty a stanovení zásadních priorit, na které se v nejbližší době soustředíme. Novou koncepci bych ponechal jako úkol pro nového ředitele.

Jak by podle Vás měla vypadat NK ČR v roce 2030? Které podmínky by podle Vás musely být splněny, aby se k této podobě úspěšně propracovala?

To je trochu legrační otázka. Když se budeme hodně snažit a budeme mít rozumného ministra kultury i chytrou vládu, která podporuje inovace, udržitelnost, vzdělávání, vědu atd. atd., tak budeme mít novostavbu NK ČR, Klementinum bude rájem pro historické fondy a v Hostivaři bude fungovat centrální depozitní knihovna pro všechny knihovny ČR. Prostě takový normální provoz...

Děkuji za rozhovor!

URL zdroje: <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-1/phdr-vit-richter-narodni-knihovna-cr-mela-vice>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-1/phdr-vit-richter-narodni-knihovna-cr-mela-vice>
- [2] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/jansova-linda>
- [3] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/richter-vit>
- [4] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-1>
- [5] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/rubriky/rozhovor>
- [6] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/narodni-knihovna-cr>
- [7] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/richter-vit>
- [8] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/707/richter1.jpg>
- [9] <https://aleph.nkp.cz/>
- [10] https://www.dnb.de/EN/Professionell/Metadatendienste/Datenbezug/LDS/Ids_node.html
- [11] <https://bnb.data.bl.uk/>
- [12] <https://www.kansalliskirjasto.fi/en/news/finnish-national-bibliography-released-as-open-data>
- [13] <https://lod-cloud.net/dataset/libris>
- [14] <http://www.bne.es/en/Inicio/Perfiles/Bibliotecarios/DatosEnlazados/>
- [15] http://www.bnportugal.gov.pt/index.php?option=com_content&view=article&id=144&Itemid=70&lang=en
- [16] <http://id.loc.gov/about/>
- [17] https://www.nkp.cz/soubory/ostatni/koncepce_sr2020_23.pdf